

«Χωρίς τους Έλληνες μια τουρκική ιστορία είναι ελλιπής» καθόλου ανθρώπινα χαρακτηριστικά στον «Χωρίς

Media: TA NEA
ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

Page: 65-66

Published at: 18-05-2024

Author:

Surface: 1754.01
cm²

Circulation: 24590

Subjects:

Αχμέτ Ουμίτ

«Χωρίς τους Έλληνες μια τουρκική ιστορία είναι ελλιπής»

Μιλάει στο «Βιβλιοδρόμιο» ο αγαπημένος του ελληνικού κοινού τούρκος συγγραφέας που θα βρίσκεται στις 25 Μαΐου στην Αθήνα, καλεσμένος του 5ου Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Agatha

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΡΗΓΟΡ ΑΖΑΡΙΑΔΗ

Στις 25 του μήνα ο τούρκος συγγραφέας Αχμέτ Ουμίτ θα βρίσκεται στην Αθήνα καλεσμένος του 5ου Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Agatha και των εκδόσεων Πατάκι, όπου θα παρουσιάσει το τελευταίο του βιβλίο «Η χώρα των χαμένων θεών» (μετάφραση Στέλλας Βρετού) στο Σεράφειο του Δήμου Αθηναίων (στις 19.30). Με την αφορμή αυτή μιλήσαμε μαζί του για την αστυνομική λογοτεχνία, τις κουλτούρες της πατρίδας του και τη σχέση με την Ελλάδα.

Ποια είναι η σχέση μεταξύ αστυνομικής λογοτεχνίας και σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων; Πιστεύετε ότι το αστυνομικό μυθιστόρημα αντιπροσωπεύει το κοινωνικό μυθιστόρημα της εποχής μας;

Ενα έγκλημα που διαπράττεται σε μια κοινωνία περιέχει την οικονομική, κοινωνιολογική, ψυχολογική και ακόμα και πολιτική δομή αυτής της κοινωνίας. Με άλλα λόγια, αν θέλετε να κατανοήσετε μια κοινότητα, αρκεί να εξετάσετε τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε αυτή τη χώρα. Με αυτή την έννοια, μπορούμε να δούμε το έγκλημα ως το DNA μιας κοινωνίας. Αυτή η κατανόηση καθιστά σαφές ότι το αστυνομικό

μυθιστόρημα έχει κοινωνική λειτουργία σε κάθε περίοδο. Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα δεν υπήρχε τέτοιο περιεχόμενο στις ιστορίες του Σέρλοκ Χολμς που γράφτηκαν από τον Άρθουρ Κόναν Ντόιλ ή στα μυθιστορήματα της Αγκαθα Κρίστι που γράφτηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα. Οι χαρακτήρες τους ήταν σχεδόν υπεράνθρωποι. Δεν βλέπουμε σχεδόν καθόλου ανθρώπινα χαρακτηριστικά στον Σέρ-

λοκ Χολμς, εκτός από εκείνον να παίζει βιολί και να παίρνει όπιο. Ο Ηρακλής Πουαρό δεν είναι επίσης διαφορετικός από αυτόν. Είναι και οι δύο σαν μηχανές επίλυσης προβλημάτων, αναλυτικές ιδιοφυΐες. Τα εγκλήματα που διερευνούν δεν προκαλούν τραγικά συναισθήματα στον αναγνώστη. Οι νεκροί είναι σαν μανεκέν, τα όπλα είναι ντεκόρ και το αίμα είναι απλώς μια μπογιά. Οι συγγραφείς μάς παρουσιάζουν μαθηματικά προβλήματα. Ο φόνος είναι σαν μια άγνωστη εξίσωση, οι άνθρωποι είναι σαν τους αριθμούς και οι σχέσεις είναι σαν τις μαθηματικές πράξεις. Φυσικά, είναι διασκεδαστικό να διαβάζουμε αυτές τις αστυνομικές ιστορίες, γιατί βελτιώνουμε τη νοημοσύνη μας λύνοντας γρίφους. Ωστόσο, όπως όλοι οι άλλοι τομείς της τέχνης, η λειτουργία της αστυνομικής λογοτεχνίας άλλαξε και διαφοροποιήθηκε με την πάροδο του χρόνου.

Ειδικά μετά το παγκόσμιο αίτημα για ελευθερία και δικαιοσύνη το 1968, το αστυνομικό μυθιστόρημα άρχισε να αποκτά κοινωνικό περιεχόμενο και κριτική λειτουργία, κάτι που

Αποψη από το Κάστρο του Γκαζιαντέπ, της πόλης όπου γεννήθηκε ο Αχμέτ Ουμίτ

Ahmet Umit
Η ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΧΑΜΕΝΩΝ ΘΕΩΝ
Μτφ. Στέλλα Βρετόν
Εκδ. Πατάκη, 2024,
σελ. 562
Τιμή 20 ευρώ

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

είναι φυσικό. Θα ήταν μεγάλη έλλειψη αν οι συγγραφείς που περιγράφουν το έγκλημα δεν περιέγραφαν τα αίτια και τις συνέπειες αυτού του εγκλήματος. Έτσι, το αστυνομικό μυθιστόρημα άρχισε να περιγράφει τα ελαττώματα της κοινωνίας, τις μεγάλες ανισότητες που δημιουργούνται από τις ταξικές συγκρούσεις, τις άδικες πρακτικές καταπιεστικών κυβερνήσεων και τις καταστροφικές συνέπειες όλων αυτών στην ανθρώπινη ψυχή. Και συνεχίζει αυτή τη λειτουργία και σήμερα.

Υπάρχουν ορισμένες τάσεις στην ευρωπαϊκή αστυνομική λογοτεχνία; Σε τι διαφέρει το αστυνομικό μυθιστόρημα των Βορειοευρωπαϊκών συγγραφέων από το αστυνομικό μυθιστόρημα των μεσογειακών συγγραφέων;

Εδώ μπορούν να αναφερθούν δύο διαφορές: πρώτον, η φύση του εγκλήματος και, δεύτερον, το ύφος των συγγραφέων. Νομίζω ότι εμείς οι μεσογειακοί συγγραφείς ζούμε σε χώρες όπου διαπράττονται πιο καταστροφικά εγκλήματα. Η επικράτηση του οργανωμένου εγκλήματος, όπως η μαφία στις μεσογειακές χώρες, το γεγονός ότι η ομίβια εξακολουθεί να είναι πιο αποτελεσματική από τον νόμο, το γεγονός ότι το κράτος πρόνοιας δεν έχει ακόμη πλήρως εγκαθιδρυθεί, το γεγονός ότι δεν έχει ακόμη εδραιωθεί η κοινωνική δικαιοσύνη, κάνουν τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν πιο καταστροφικά, πιο αιματηρά, πιο βάνουσα και, φυσικά, πιο διαφορετικά. Χωρίς αμφιβολία, αυτό το γεγονός έχει βαθιά επίδραση στους συγγραφείς αστυνομικών μυθιστορημάτων. Έτσι, τα εγκλήματα στα μεσογειακά μυθιστορήματα έχουν πιο εντυπωσιακό χαρακτήρα. Όσο για τη δεύτερη διαφορά, το στυλ, αυτό οφείλεται εξ ολοκλήρου στο ότι ο τρόπος ζωής, ο τρόπος σκέψης και οι συναισθηματικές αντιδράσεις των μεσογειακών λαών είναι διαφορετικοί από εκείνους των Βορειοευρωπαίων. Ενώ στα αστυνομικά μυθιστορήματα βορειοευρωπαϊκών συγγραφέων το έγκλημα φαίνεται από έξω, εμείς, οι μεσογειακοί συγγραφείς, φαίνεται να συμμετέχουμε στα γεγονότα από μέσα. Δεν μπορούμε να ποούμε ότι εμείς οι μεσογειακοί συγγραφείς είχαμε σε θέση να δείξουμε την διαφορά που χαρακτηρίζει τους Βορειοευρωπαίους. Όταν γράφουμε, σχεδόν αρχίζουμε να ζούμε στη δική μας μυθοπλασία. Ειλικρινά, νομίζω ότι αυτό είναι επίσης ένα καλό χαρακτηριστικό. Όπως είπα κάποτε ο Πούσκιν, κανένας δεν ακούει την ιστορία εκείνων που δεν πιστεύουν το ψέμα που έχουν εφευρέσει...

Ποιοι συγγραφείς πιστεύετε ότι επηρέασαν την πορεία της αστυνομικής λογοτεχνίας από τις αρχές του 20ού αιώνα; Ποιοι συγγραφείς πιστεύετε ότι επηρέασαν τη δική σας πορεία;

Ο 20ός αιώνας γνώρισε τη μεγάλη γέννηση του αστυνομικού μυθιστορήματος. Στην Αγγλία, η Αγκάθα Κρίστι αναδείχθηκε ως λαμπρό αστέρι του αστυνομικού μυθιστορήματος, στις ΗΠΑ, ο Ντόσιελ Χάμετ - που ήταν πραγματικός πολιτικός ντετέκτιβ - έγραψε για το εγκληματικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε από την οικονομική ύφεση του 1929 με έναν πολύ εντυπωσιακό τρόπο, στη Γαλλία, ο Βέλγος Ζορζ Σιμενόν έγραψε εξαιρετικά ρεαλιστικό νουβέλ μυθολογία. Ενώ αυτοί οι συγγραφείς δημιουργούσαν εξαιρετικά μυθιστορήματα, η λεγόμενη διάσημη λογοτεχνία ήταν απασχο-

λημένη με την υποτίμηση των αστυνομικών μυθιστορημάτων. Γιατί τα μυθιστορήματα για φόνο δεν θεωρούνταν καλή λογοτεχνία. Υπήρχαν ακόμα και εκείνοι που υποστήριζαν ότι ο φόνος, η θηριωδία και το κακό δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αφήγησης στη λογοτεχνία. Γιατί πίστευαν ότι οι άνθρωποι ήταν τα πιο έξυπνα, τα καλύτερα, τα πιο ηθικά, τα πιο δημιουργικά όντα στη Γη. Αλλά όταν έπεσαν οι ατομικές βόμβες στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, έγινε αντιληπτό ότι το πλάσμα που λεγόταν άνθρωπος ήταν στην πραγματικότητα το πιο άγριο πλάσμα στη Γη και τότε οι διανοούμενοι παρέδωσαν στη λογοτεχνία το αστυνομικό μυθιστόρημα. Όσο για μένα, πραγματικά πιστεύω ότι η πιο εντυπωσιακή αστυνομική ιστορία είναι η δολοφονία του Κάλν από τον αδελφό του, Αβελ, στην Παλαιά Διαθήκη. Με επηρέασαν ο βασιλιάς Οιδίποδας του Σοφοκλή, ο Αριέτ του Σαίξπηρ, ο Μάρβεθ, το «Έγκλημα και Τιμωρία» του Ντοστογιέφκι και οι «Αδελφοί Καραμαζόφ». Ένας άλλος συγγραφέας που με επηρέασε είναι ο Ουμπέρτο Έκο. Η μυθοπλασία του που συνδυάζει ιστορία, θρησκεία και μυστηριώδεις δολοφονίες ήταν πάντα πολύ εμπνευσμένη για μένα.

Ποιες είναι οι πηγές έμπνευσης για τις ιστορίες σας; Έχετε κάποιο πρόγραμμα όταν γράφετε ή προτιμάτε τον αυτοσχεδιασμό;

Οι ιστορίες μου είναι εμπνευσμένες από την ίδια τη ζωή. Η χώρα που ζω είναι γεμάτη άπιστες λαϊκές ιστορίες. Είμαι κληρονόμος μιας θαυμάσιας ιστορίας από τους Χετταίους μέχρι την Αρχαία Ελλάδα, από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έως τη Δημοκρατία της Τουρκίας και ζω σε ένα πολιτιστικό μωσαϊκό όπου υπάρχουν θετικές και αρνητικές εμπειρίες πολλών θρησκειών, από τον παγανισμό έως τον χριστιανισμό, από τον σαμανισμό έως το Ισλάμ. Όταν κοιτάζω αυτά την υπέροχη ιστορία, απογυμνωμένη από τις εθνικές και θρησκευτικές μου προκαταλήψεις, μου προσφέρει θαυμάσιες ιστορίες. Αυτό προσπάθη να κάνω. Το σημαντικό στα μυθιστορήματά μου δεν είναι ποιος είναι ο δολοφόνος, αλλά ποιος είναι ο άνθρωπος. Για να καταλάβει κανείς ποιος είναι ένας άνθρωπος, πρέπει πρώτα να γνωρίζει την ιστορία. Γράφοντας τα μυθιστορήματά μου χρησιμοποιώ αυτό το πλεονέκτημα που μου προσφέρει η πατρίδα μου.

Δουλεύω σε ένα πρόγραμμα όταν γράφω. Γιατί πρέπει να σχεδιάσεις αστυνομικά μυθιστορήματα εκ των προτέρων. Πρέπει να σκεφτείς το έγκλημα, ποιος είναι ο δολοφόνος, πώς η ιστορία θα μετατραπεί σε μυθοπλασία για πολύ

Είπε
Γεννήθηκα στο
Γκαζιαντέπ, μια πόλη στη
Νοτιοανατολική Ανατολία.
Είχαμε Έλληνες γείτονες,
σχολικούς φίλους.
Δυστυχώς, οι περισσότεροι
από αυτούς αναγκάστηκαν
να φύγουν. Είναι μεγάλη
απώλεια για τη χώρα μου

καιρό. Διαφορετικά, είσαι καταδικασμένος να αποτύχεις. Εξάλλου, τα περισσότερα μυθιστορήματά μου περιέχουν θέματα ιστορίας, ψυχολογίας, πίστης και πολιτικής. Αυτά τα θέματα να μελετώ χρόνια. Ναι, είμαι άνθρωπος των γραμμάτων, αλλά δουλεύω με τη μέθοδο του επιστήμονα. Αντιμετωπίζω το θέμα για το οποίο θα γράψω σαν να πρόκειται να εκπονήσω μια πανεπιστημιακή διατριβή. Νομίζω ότι αυτός είναι ο λόγος που το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο με εξέλεξε αρχαιολόγο, γιατί έγραφα το μυθιστόρημα «Χώρα των χαμένων θεών», το οποίο εκδόθηκε και στην Ελλάδα. Αν και δεν σπούδασα αρχαιολογία. Είναι μεγάλη τιμή για μένα να βραβεύομαι από ένα διεθνώς αναγνωρισμένο ίδρυμα όπως το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο. Αλλά στο τέλος της ημέρας, είμαι μυθιστοριογράφος, μου αρέσει να λέω ιστορίες στους ανθρώπους, οπότε παρόλο που χρησιμοποιώ την επιστήμη, είναι πάντα το φανταστικό που υπερτερεί.

Μιλώτε μας για τον Νεβζάτ, ο οποίος φαίνεται να είναι ο πρωταγωνιστής σε μερικά από τα μυθιστορήματά σας...

Στην πραγματικότητα, ο Εφφωρος Νεβζάτ είναι ένας χαρακτήρας που δημιουργήθηκε τυχαία. Μια καθημερινή εφημερίδα μου είχε ζητήσει να γράψω αστυνομικές ιστορίες. Δημιούργησα έναν αστυνομικό με το όνομα Εφφωρος Νεβζάτ για πλάκα και άρχισα να δημοσιεύω τις περιπέτειές του σε αυτή την εφημερίδα. Ωστόσο ο αντίκτυπος του έγινε πολύ δυνατός. Πρώτα ήρθαν οι άνθρωποι της τηλεόρασης, θέλανε να κάνουν μια σειρά από ιστορίες του Εφφωρου

Νεβζάτ. Έδωσα την άδεια μου, αλλά κατάλαβα ότι άλλαξαν τον χαρακτήρα του αρχιιερωμένου Νεβζάτ, πάνω στον οποίο έγραψα το μυθιστόρημά μου «Καβίμ», το οποίο εκδόθηκε και στην Ελλάδα. Ο Εφφωρος Νεβζάτ είναι στην πραγματικότητα το είδος του αστυνομικού που είχα στο μυαλό μου. Κατά τη διάρκεια των πολιτικών μου δραστηριοτήτων στα νιάτα μου, με ξυλοκόπησαν και βασανίστηκαν πολύ από την αστυνομία, οπότε είχα πάντα στο πίσω μέρος του μυαλού μου την ερώτηση τι κάνει έναν καλό αστυνομικό. Ο Νεβζάτ είναι η απάντησή μου σε αυτή την ερώτηση. Ο Νεβζάτ είναι πρώτα άνθρωπος και μετά αστυνομικός, κάνει αυτό που θεωρεί σωστό, αλλά το κάνει με ευγένεια. Είναι απροσαστικός, διανοούμενος, αλλά πάνω απ' όλα είναι παλιός Κωνσταντινουπολίτης. Είναι ένας από τους τελευταίους εκπροσώπους της πολιτιστιομιακής παράδοσης της Κωνσταντινούπολης.

Το «ελληνικό» στοιχείο φαίνεται να ξεχωρίζει στα μυθιστορήματά σας. Μπορείτε να το σχολιάσετε αυτό;

Γεννήθηκα στο Γκαζιαντέπ, μια πόλη στη Νοτιοανατολική Ανατολία. Είχαμε Έλληνες γείτονες, σχολικούς φίλους. Δυστυχώς, οι περισσότεροι από αυτούς αναγκάστηκαν να φύγουν. Είναι μεγάλη απώλεια για τη χώρα μου. Στην ιστορία της πόλης, πριν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, υπήρχαν η Αρχαία Ελληνική και η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Είχαμε Έλληνες πολίτες, γείτονες και φίλους σε όλη την Ανατολία. Όταν άρχισα να ζω στην Κωνσταντινούπολη, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τον ελληνικό πολιτισμό από κοντά και συνειδητοποίησα ότι αυτοί οι άνθρωποι και αυτός ο πολιτισμός είναι απαραίτητο συστατικό της γης που ζούμε. Γι' αυτό ξεχώρισα το ελληνικό στοιχείο, όπως ακριβώς κάνω και με άλλους πολιτισμούς. Στην Ανατολία, πάντα προσεγγίζω αυτόν τον πολύχρονο, σημαντικό πολιτισμό με αγάπη και στοργή. Εχω πολλούς Έλληνες φίλους ακόμα και τώρα. Αλλά πάνω απ' όλα ξέρω ότι όταν γράφω την ιστορία της χώρας μου, αν δεν αναφέρω τους Έλληνες, αυτή η ιστορία θα είναι ελλιπής.

Βιβλιοδρομιο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΑΔΗΣ